

Arbeidsprogram 2022

Skatteparadis, skatteunndragelse og aggressiv skatteplanlegging forsterker økonomisk ulikhet, svekker inntektene til fellesskapet, og undergraver legitimiteten og tilliten til skattesystemet. Tax Justice Network – Norge arbeider for å motvirke konsekvensene av skatteparadis, skadelig skattekonkurrans og flernasjonale selskaper og velstående elitors misbruk av skattesystemer gjennom aggressiv skatteplanlegging. Som medlem av Global Alliance for Tax Justice og Tax Justice Europe er vi en del av en bred internasjonal bevegelse som arbeider for større åpenhet og demokratisk kontroll over nasjonale og globale skattesystemer.

To år etter utbruddet av Korona-viruset ser vi at pandemien har forsterket allerede eksisterende problemer, og skjerpet behovet for internasjonale skatteløsninger. Staters håndtering av pandemien vil fortsette å kreve omfattende og kostbare offentlige tiltak som må finansieres gjennom en kombinasjon av statsgjeld, økte skatter og kutt i andre offentlige utgifter. Både de helsemessige og økonomiske følgene av pandemien rammer skjevt. Koronakrisen har tydeliggjort behovet for en effektiv stat som kan mobilisere smittevernstiltak, omfattende testing og ikke minst gode helsetjenester til de som rammes. Velfinansierte stater som kan tilby velferdsgoder, basert på rettferdig og progressive skattlegging, er viktigere enn noen gang. Disse prinsippene må også gjelde for krisetiltak for næringslivet, som bør inneholde krav om finansiell åpenhet og ansvarlig skatt.

Mange utviklingsland opplever flere kriser samtidig: helsevesen som mangler utstyr og kapasitet, fattige befolkninger som bor tett med tilhørende utfordringer for virusspredning, statsbudsjetter uten kapasitet til å tilby sosiale sikkerhetsnett i møte med arbeidsledighet og selskapskonkurser, investorflukt, nedgang i etterspørsel etter varer og en internasjonal konkurranse om tilgang til vaksiner, der de havner bakerst i køen. Utviklingsland taper også en langt større andel av sine statsbudsjett enn andre land til skatteparadis og internasjonal skatteunndragelse. IMF advarte allerede høsten 2019, før koronautbruddet, at en rekke utviklingsland stod i, eller var på nippet av, den største gjeldskrisen på 30 år.

Det haster med å få på plass internasjonale, rettferdige skatteløsninger som styrker utviklingslands evne til å skattlegge verdiskapning og formuer. Heldigvis har pandemien også styrket motivasjonen til den globale skatterettferdsbevegelsen, som står klare for å bidra til reelle endringer i dagens system.

Politiske mål

Beskrivelse av organisasjonens prioriterte politiske områder og tilhørende politiske krav.

Rettferdig skattlegging (Hovedsak 1)

Dagens system for selskapsbeskatning evner ikke å skattlegge multinasjonale selskaper effektivt og rettferdig. Særlig gjelder dette selskaper med forretningsmodeller som vektlegger digitale tjenester og selskaper som har sin verdi primært i immateriell heller enn fysisk kapital. I oktober 2021 ble 136 jurisdiksjoner i regi av OECD enige om felles rammer for å innføre en global minimumsskatt og regler for å fordele mer av overskuddet til landene der kunder befinner seg.

Reglene er for lite ambisiøse og har flere hull, favoriserer land der selskapene har hovedkontor. Mange utviklingsland er bekymret for å komme dårligere ut med denne avtalen, og enkelte har valgt å ikke delta. Reglene representerer altså ikke et endelig oppgjør med skjevfordelingen på beskatningsrett mellom land. Men, det teller positivt at de nye reglene delvis tar i bruk metoder for enhetlig skattlegging av overskudd. Dermed er reglene en forsiktig anerkjennelse av at prinsippene for skattelegging av selskap, etablert på 1920-tallet, ikke lenger fungerer etter hensikten. Det gjenstår å se om EU, USA og andre G20-land vedtar reglene i løpet av 2022.

Erfaringene med OECDs BEPS-tiltak har vist verdien av en todelt tilnærming – stater må jobbe internasjonalt for å utvikle mer effektive og rettferdige internasjonale regler, men også iverksette egnede nasjonale tiltak mot overskuddsflytting. De internasjonale forhandlingene om digitalskatt er et eksempel – forhandlingene er delvis blitt tvunget fremover av at mange land har innført midlertidige nasjonale digitalskatter.

Økende ulikhet og klimaendringer er to av hovedutfordringene våre samfunn står ovenfor. Skattesystemet vil være et av de mest sentrale verktøyene i møte med begge disse. På samme måte som for selskapsbeskatning, er det viktig å sikre at alle skattetiltak både er rettferdige og innrettet på en måte som reduserer mulighetene for unngåelse.

- Regjeringen må utrede effektene av de nye OECD-reglene og legge frem resultatene for offentlig debatt. Samtidig må regjeringen foreslå nasjonale tiltak og vurdere hvilken kombinasjon av internasjonale og nasjonale tiltak som vil være mest effektiv i kampen mot overskuddsflytting.
- Regjeringen må ligge i front i det internasjonale reformarbeidet for å utvikle et nytt skattesystem som baserer seg på enhetlig skattlegging, og er globalt omfordelene til fordel for utviklingsland. Dette inkluderer å være en pådriver for å forbedre reglene for den globale minimumsskatten og enhetlig skattlegging.
- Regjeringen må sørge for at de samlede effektene av det norske skattesystemet er progressivt og rettferdig.

Åpenhet i eierskap (Hovedsak 2)

Hvem som egentlig eier og kontrollerer selskaper og store verdier i samfunnet kan i dag skjules. Dette tilslørrer maktforhold i samfunnet og tilrettelegger for korrupsjon, hvitvasking, skatteunndragelser og terrorfinansiering. Åpenhet i eierskap er avgjørende for en velfungerende økonomi og et sunt demokrati. Eierskapsinformasjon må derfor bli offentlig i egne registre, og ha høy kvalitet.

Stortinget har vedtatt innføring av et register for reelle rettighetshavere, men implementeringen er blitt utsatt flere ganger.

- Terskelen i et norsk register for reelle rettighetshavere bør senkes fra «mer enn 25 %» til å inkludere samtlige med eierskap eller stemmerett.
- Registeret må være løpende oppdatert og vise for alle typer virksomheter, passive eierselskap og eiendommer:
 - alle direkte, formelle eiere (fysiske eller juridiske personer)
 - alle de fysiske personene som i siste instans står bak og kontrollerer virksomheten («Reelle rettighetshavere»)
- Registeret må inkludere historiske data
- Forvalterordningen må endres slik at reelle eiere bak forvalterregistrerte aksjer blir å finne i registeret sammen med andre eiere.

Åpenhet i selskap

For at presse, forskere og sivilsamfunn skal ha mulighet til å analysere og holde multinasjonale selskapers virksomhet til ansvar, må nøkkelinformasjon være offentlig tilgjengelig.

OECD har innført land-for-land-rapportering som standard for alle sektorer (nøkkeltall om skatt og inntekter bl.a.), men informasjonen er kun tilgjengelig for skattemyndighetene og gjelder bare for de aller største selskapene. Norge har innført dette i form av «LLR for skatteformål». EU og Norge har også innført offentlig rapportering for henholdsvis banksektoren og utvinningsindustrien, men ordningene har flere mangler.

Eksterne skatterådgivere er også en viktig kilde til informasjon om eierforhold og skattearrangement i selskaper, men advokater har sterk taushetsplikt og blir ofte unntatt slike rapporteringsplikter.

- Offentlig LLR må gjelde for alle multinasjonale selskaper, og det må rapporteres fra alle land selskapet har virksomhet.
- Store investorer som Oljefondet bør utøve press på selskapene de eier til å rapportere offentlig LLR, og store innkjøpere som stat og kommune bør kreve offentlig LLR som vilkår i offentlige anbudsprosesser.
- Alle skatterådgivere må være pliktig til å rapportere om skattearrangement for sine kunder, inkludert advokater.

Skatterettferd og multilaterale institusjoner

De viktigste multilaterale organisasjonene som arbeider med spørsmål relatert til internasjonal skattlegging, er OECD og FN. Av disse er det FN som institusjonelt sett har størst demokratisk legitimitet, men det er OECD som har den største tekniske kapasiteten og som de senere årene har vært den ledende på å utarbeide skatteavtaler og standarder for mellomstatlig samarbeid.

OECDs standarder blir i stor grad benyttet som globale standarder, men disse er i stor grad tilpasset rike land. Flere utviklingsland uttrykker frustrasjon over å måtte følge standarder som er dårlig tilpasset deres utfordringer og markeder, uten at de har reell innflytelse i utarbeidelsen av dem. En styrking av FNs kompetanse og mandat kan bidra til å utjevne denne ubalansen. Arbeidet med myndigheters utveksling av informasjon om skatterelatert informasjon har utviklet seg mye under OECD de siste ti årene. Finansinstitusjoner deler nå informasjon om hvilke utlendinger og selskap som bruker deres tjenester, og informasjonen går til skattemyndighetene i hjemlandet til disse personene. Likevel gjenstår det mye på implementering og etterlevelse for at dette skal fungere godt. Det er også svært krevende for utviklingsland å få automatisk tilgang til skatterelevante informasjon fra andre land. Ordningen er også umulig å evaluere, da makrodata om for eksempel hvilke skatteparadis som brukes, ikke er offentlig tilgjengelig.

- Alle utvekslingsavtaler mellom Norge og andre land som i dag er «på etterspørsel» må endres til å bli automatiske, med unntak av for eksempel autoritære regimer hvor utveksling av informasjon om personer kan sette liv i fare.
- Norge må offentliggjøre aggregerte tall om bruken av de den automatiske informasjonsutvekslingen fra finansinstitusjoner
- Norge må fortsette å gi en betydelig økonomisk og politisk støtte til skattekomiteen i FN.
- Norge må jobbe aktivt for en skattekonvensjon i regi av FN.
- Norge må bruke sitt medlemskap i Sikkerhetsrådet til å fremme temaet ulovlig kapitalflyt